Adaptacje I
Język – Literatura – Sztuka

BIBLIOTEKA
POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNEGO

Redaktorzy naukowi
ROMUALD CUDAK
JOLANTA TAMBOR

Adaptacje I
Język – Literatura – Sztuka

2013 • 3

Pod redakcją
WIOLETTY HAJDUK-GAWRON
i AGNIESZKI MADEI

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Szkoła Języka i Kultury Polskiej
Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich

BIBLIOTEKA
POSTSCRIPTUM POLONISTYCZNEGO

Wersja elektroniczna: www.postscriptum.us.edu.pl

Zeszyty „Biblioteki Postscriptum Polonistycznego" są recenzowane anonimowo.
Wykaz recenzentów jest zamieszczony na stronach „Postscriptum Polonistycznego"
www.postscriptum.us.edu.pl

Korekta
ZESPÓŁ

Projekt okładki
MAREK FRANCIK
Na okładce wykorzystano plakat
LUCJANA DYLĄGA

Publikacja sfinansowana ze środków:
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Adres
„Postscriptum Polonistyczne"
Szkoła Języka i Kultury Polskiej UŚ
pl. Sejmu Śląskiego 1, 40-032 Katowice
tel./faks: +48 322512991, tel. 48 322009424
e-mail: postscriptum@us.edu.pl
www.postscriptum.us.edu.pl

Wydawca
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Szkoła Języka i Kultury Polskiej
Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich

Dystrybucja
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
e-mail: wydawus@us.edu.pl; www.wydawnictwo.us.edu.pl
tel.: 48 32 3592056

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wydawnictwo Gnome, Katowice

Nakład: 250 egz.
ISSN 1898-1593
ISBN 978-83-63268-28-2

Spis treści

* * * 9

Zagadnienia ogólne 11

DANUTA OSTASZEWSKA, EWA SŁAWKOWA: Pojęcie *adaptacja* w przestrzeni różnych dyskursów. Od etymologii do współczesnych użyć terminu 13
DOBROSŁAWA WĘŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA, WOJCIECH BORKOWSKI: Kultura jako adaptacja. Kultura w paradygmacie przyrodoznawstwa 25

Literatura 41

KALINA BAHNEVA: Dramat *Antygona w Nowym Jorku* Janusza Głowackiego. Aspekty adaptacji 43
MONIKA ŁADOŃ: „Zawał jako przymiarka". *Listy do Eumenid* Mirona Białoszewskiego 61
KATARZYNA MULET: Autopsychoterapia w emigracyjnej poezji Stanisława Barańczaka 81
EWA NOFIKOW: Między językami, między głosami. O *poems* Andrzeja Sosnowskiego 91
BEATA ŚNIECIKOWSKA: Polskie haiku intertekstualne 107
JAGODA WIERZEJSKA: Figury adaptacji do życia w obcej przestrzeni w prozie polskiej powstałej po 1989 roku 125

Język 141

ALEKSANDRA JANOWSKA: Adaptacje nowych pojęć i ich konsekwencje leksykalne 143
ALŁA KRAWCZUK: „Pogranicza" polsko-ukraińskie. Co zbliża i co oddala polską grzeczność językową w kraju i na Ukrainie 153
MARCIN MACIOŁEK: Adaptacja terminów informatycznych w języku ogólnym i stylu artystycznym 167

Teatr i opera 183

IWONA PUCHALSKA: Realizacje operowe – między inscenizacją a adaptacją 185
EWA WĄCHOCKA: Irlandzki mit i teatr *nō* w dramatach Williama Butlera Yeatsa 199
MAŁGORZATA WIELGOSZ: Bunraku, opera pekińska czy teatr cieni w polskim wydaniu. O adaptacjach dalekowschodnich gatunków teatralnych 215

Kino 231

JOANNA ALEKSANDROWICZ: Malarskie adaptacje w kinie hiszpańskim 233
SŁAWOMIR BOBOWSKI: Adaptować, czyli zarabiać i indoktrynować. O słynnym *Ostatnim Mohikaninie* Jamesa Fenimore'a Coopera i jego licznych adaptacjach filmowych 247
MAGDALENA KEMPNA-PIENIĄŻEK: *Neo-noir* jako obszar transkulturowych adaptacji 265
ADAM REGIEWICZ: Sarah Young i nagie miecze, czyli jak pornografia adaptuje średniowiecze 277
MAŁGORZATA SOKALSKA: Inkarnacje lorda Rutvena. Adaptacje i transformacje mitu wampirycznego 293
AGNIESZKA TAMBOR: Przekład filmowy jako rodzaj adaptacji tekstów kultury 311

Edukacja 321

JUSTYNA BUDZIK: Film w edukacji – różne praktyki adaptacyjne. Artystyczny plakat filmowy jako paratekst filmu 323
ALDONA FOJKIS: Procesy percepcyjne osób niepełnosprawnych wobec możliwości adaptacji w środowisku 339
WIOLETTA HAJDUK-GAWRON: Arcydzieła literatury polskiej w praktyce glottodydaktycznej. Zaadaptować czytelnika i tekst 353
JERZY KOWALEWSKI: Adaptacja krajowej metodyki nauczania języka polskiego do potrzeb dydaktycznych edukacji polonistycznej za granicą 367
BARBARA MORCINEK-ABRAMCZYK: Adaptacja kodu pozawerbalnego w akwizycji języka polskiego jako obcego 383

IZABELA NOWAK: Sprawność bilingwalna i bikulturowa – przejaw adaptacji czy separacji? Inklinacje glottodydaktyczne 399
MAŁGORZATA WÓJCIK-DUDEK: Szkoła adaptacji – o czytaniu na lekcjach języka polskiego 413

Przekład 425

ZORIANA BUŃ: Ukraińskie adaptacje poezji Herberta 427
LI YINAN: Adaptacje tytułów dzieł literatury polskiej w przekładach na język chiński: problemy i strategia 443

* * *

Adaptacja, rozumiana jako mechanizmy przekształcania i przystosowania oraz jako efekty tych procesów, jest nieodłącznym i uniwersalnym elementem życia ludzi. Wydaje się, że szczególnie ważną rolę odgrywa we współczesnej komunikacji społecznej, jak również w kulturze i jej partykularnych obszarach. Istotny w tym przypadku kontekst globalizacji, wielokulturowości i transkulturowości sprawia, że staje się ona podstawowym mechanizmem i generatorem zjawisk oraz sposobem ich istnienia i funkcjonowania, sama podlegając licznym modyfikacjom i przekształceniom, mnożąc swoje przejawy i postaci, nabierając nowych znaczeń. Stanowi więc kuszący przedmiot badań interdyscyplinarnych. W ich centrum pojawi się zapewne namysł nad zagadnieniami takimi, jak: adaptacje w kulturze, adaptacje inter- i transkulturowe, kultura jako adaptacja. Adaptacja może być również rozpatrywana w perspektywie multidyscyplinarnej jako fenomen występujący w różnych obszarach kultury i komunikacji społecznej. Interesujące w tym przypadku są refleksje teoretyczne skupione na istocie, naturze i mechanizmach adaptacji w penetrowanych przez te dyscypliny naukowe wymiarach kultury, na jej funkcjach, sposobach i formach przejawiania się oraz rozumienia, jak również na możliwości typologii zjawiska. Ważne są analizy i opisy konkretnych obiektów, przejawów i procesów adaptacyjnych. Interdyscyplinarne badania umożliwiają wreszcie refleksję nad tym, jak pojęcie adaptacji może służyć jako kategoria poznawcza, perspektywa oglądu i opisu różnego typu transferów w świecie kultury – tego wszystkiego, co dzieje się „na styku", „pomiędzy", „w interakcji", „w kontakcie"; jest formą i sposobem transformacji i przystosowania. Szczególnie frapujące są te zjawiska, które ujawniają się w transferze między kulturami narodowymi.

Takie oto przekonanie sprawiło, że Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich oraz Szkoła Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach postanowiły zorganizować konferencję naukową poświęconą adaptacjom, kierując zaproszenie do udziału w niej do językoznawców, literaturoznawców, kulturoznawców i antropologów, medioznawców, dydaktyków i glottodydaktyków. Konferencja odbyła się w dn. 3–4 grudnia 2013 roku w Katowicach, gromadząc ponad 50 uczestników. Niniejszy tom zawiera teksty, które są w dużej mierze opracowanymi na nowo wersjami większości wygłoszonych referatów. Wystąpienia i ożywiona dyskusja przekonała organizatorów konferencji, że badania warto kontynuować.

Romuald Cudak
Jolanta Tambor